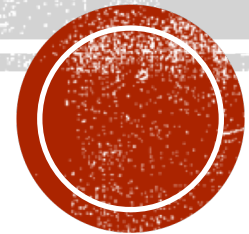

ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

2^η Διάλεξη

Δρ. Βασιλική Ζαχαροπούλου
v_zacharopoulou@ac.upatras.gr
(Χειμερινό εξάμηνο 2025-26)

ΓΛΩΣΣΑ VS ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

ΓΛΩΣΣΑ VS ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

ΓΛΩΣΣΑ

συνήθως παραπέμπει στον επίσημο τύπο γλώσσας που συνδέεται με.....

- υψηλό κοινωνικό κύρος
- αστικές πυκνοκατοικημένες περιοχές
- κατοίκους των πόλεων
- γραπτή παράδοση
- (γλώσσα της διοίκησης & της εκπαίδευσης)
- ορθή γλώσσα

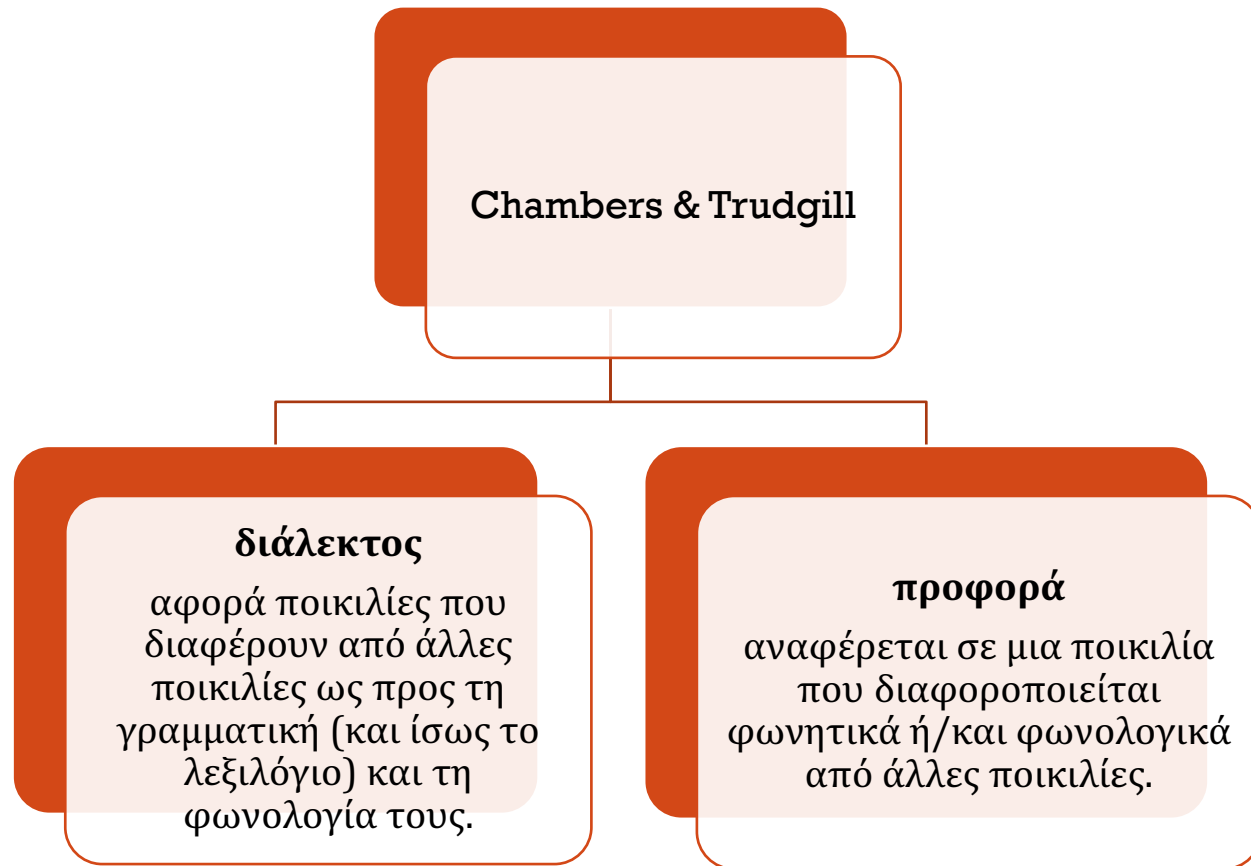
ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

σύμφωνα με παραδοσιακές στάσεις, παραπέμπει σε έναν υποδεέστερο τύπο γλώσσας που συνδέεται με.....

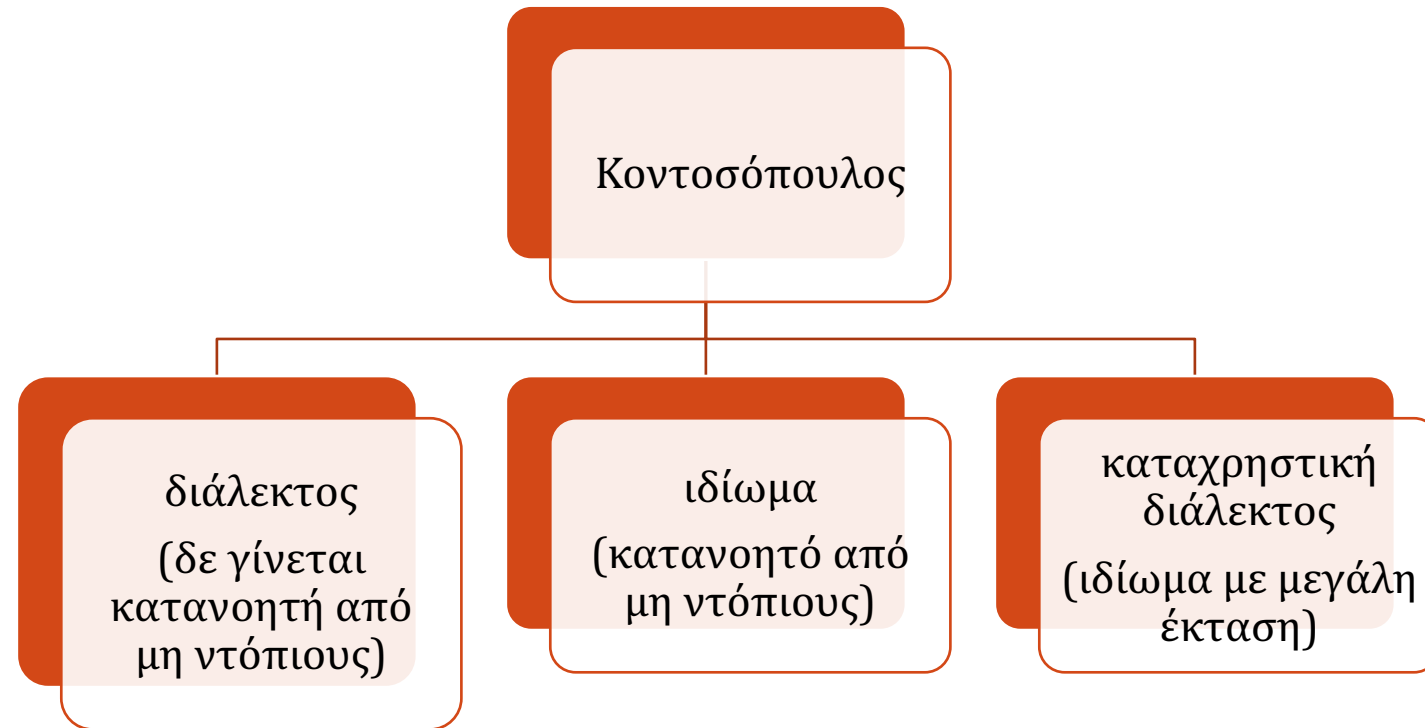
- χαμηλό κοινωνικό κύρος
- απομονωμένες γεωγραφικές περιοχές
- κατοίκους της υπαίθρου/ εργατική τάξη
- προφορική μορφή, απουσία γραπτής παράδοσης
- παρέκκλιση από την πρότυπη γλώσσα, περιθωριακές μορφές

ΓΛΩΣΣΑ VS ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

ΓΛΩΣΣΑ VS ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

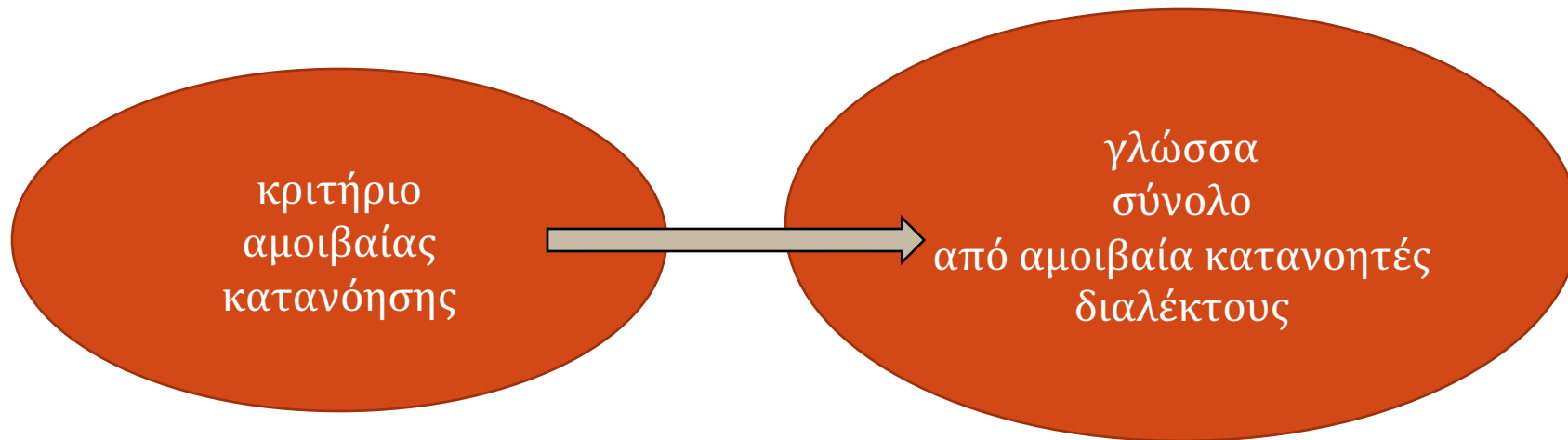

ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ VS ΓΛΩΣΣΑ

- **διάλεκτος**: πλήρες γλωσσικό σύστημα που εξυπηρετεί τις επικοινωνιακές ανάγκες των ομιλητών/τριών της
- **γλώσσα & διάλεκτος**: ισότιμα γλωσσικά συστήματα
- η γλώσσα αποκτά **κοινωνική, πολιτική, ιδεολογική πολιτισμική** υπεροχή

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

Γλώσσες που είναι αμοιβαία κατανοητές. σκανδιναβικές γλώσσες

- Η νορβηγική, η σουηδική και η δανική θεωρούνται διαφορετικές γλώσσες.
- Ωστόσο, είναι αμοιβαία κατανοητές γλώσσες.
- θα έπρεπε να αποτελούν διαλέκτους μίας γλώσσας.
- προβληματικό σημείο αποτελεί η ύπαρξη διαβάθμισης στο κριτήριο της αμοιβαίας κατανόησης.
- Για παράδειγμα, οι Δανοί καταλαβαίνουν καλύτερα τους Νορβηγούς από ό,τι οι Νορβηγοί τους Δανούς.

Διάλεκτοι που δεν είναι αμοιβαία κατανοητές.

Επίσημη Γερμανική vs Βαυαρική διάλεκτος

- οι περιπτώσεις της επίσημης Γερμανικής (Hoch Deutsch) και της βαυαρικής διαλέκτου.
- Ακόμα και σήμερα, οι ομιλητές της επίσημης Γερμανικής δεν καταλαβαίνουν τη βαυαρική διάλεκτο.

Διάλεκτοι που δεν είναι αμοιβαία κατανοητές.

νεοελληνικές διάλεκτοι

- τα Ποντιακά, τα Κυπριακά, τα Κατωιταλιώτικα, τα Καππαδοκικά και τα Τσακωνικά σε σχέση με την Κοινή Νέα Ελληνική, δηλαδή οι περιπτώσεις που ο Κοντοσόπουλος όρισε ως διαλέκτους της Ελληνικής.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΧΗ

- **διαλεκτικά συνεχή**: αλυσίδες ποικιλιών με γειτονικούς κρίκους που αντιστοιχούν σε αμοιβαία κατανοητές ποικιλίες
 - **δυτικορομανικό** (πρότυπες ποικιλίες της γαλλικής, της ιταλικής, της καταλανικής, της ισπανικής, της πορτογαλικής, διάλεκτοι)
 - **δυτικογερμανικό** (πρότυπες ποικιλίες της γερμανικής, της ολλανδικής, της φλαμανδικής, διάλεκτοι)
 - **σκανδιναβικό** (πρότυπες ποικιλίες της νορβηγικής, της σουηδικής, της δανικής, διάλεκτοι)
 - **βορειοσλαβικό** (πρότυπες ποικιλίες της ρωσικής, της ουκρανικής, της πολωνικής, της τσεχικής, της σλοβακικής, διάλεκτοι)
 - **νοτιοσλαβικό** (διαλέκτους της Σλοβενίας, της Σερβίας, της Κροατίας, της ΒΜ της Βουλγαρίας)

ΣΧΕΣΗ ΓΛΩΣΣΑΣ & ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΧΟΥΣ

κριτήριο της αυτονομίας & ετερονομίας

- Trudgill → διαπιστώνοντας ότι μέχρι τη δεκαετία του 1960 οι όροι διάλεκτος & γλώσσα χαρακτηρίζονταν από **στατικότητα** αφού αντιμετωπίζονταν ως οντότητες που **δεν** επηρεάζονται από εξωτερικούς παράγοντες
- Trudgill → προτείνει να ορίζονται με βάση τον **τρόπο αλλαγής** των γλωσσικών συστημάτων
- **αυτόνομη ποικιλία**: ανεξάρτητη οντότητα, κωδικοποίηση / προτυποποίηση
- **ετερόνομη ποικιλία**: εξαρτημένη οντότητα, τείνει προς μια άλλη

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ & ΕΤΕΡΟΝΟΜΙΑΣ

- Στην περίπτωση του δυτικού γερμανικού συνεχούς, οι διάλεκτοι της ολλανδικής γλώσσας είναι ετερόνομες προς την επίσημη ολλανδική ενώ οι διάλεκτοι της γερμανικής γλώσσας είναι ετερόνομες προς την επίσημη γερμανική.
- Με άλλα λόγια, οι ομιλητές/τριες των ολλανδικών διαλέκτων θεωρούν ότι μιλούν την ολλανδική, ότι γράφουν και διαβάζουν την ολλανδική και ότι αλλαγές στις διαλέκτους τους είναι προσανατολισμένες στην ολλανδική και άρα θεωρούν την ολλανδική ως πρότυπη γλώσσα.

- Η σημερινή νότια Σουηδία, ως το 1658 αποτελούσε τμήμα της Δανίας.
- Ως τότε, οι διάλεκτοι σε εκείνο το τμήμα του συνεχούς θεωρούνταν διάλεκτοι της δανικής.
- Μετά την ενσωμάτωσή της με τη Σουηδία, θεωρήθηκαν διάλεκτοι της σουηδικής.
- Οι διάλεκτοι δεν είχαν αλλάξει γλωσσικά αλλά είχε αλλάξει το καθεστώς ετερονομίας τους

- Τα Αφρικάανς αναγνωρίστηκαν το 1920 ως ανεξάρτητη γλώσσα της Νότιας Αφρικής, ως τότε θεωρούνταν ετερόνομη της ολλανδικής.

- Η αγγλική της Βόρειας Αμερικής θεωρούνταν παλαιότερα ετερόνομη ως προς τη βρετανική αγγλική ενώ σήμερα η αμερικανική θεωρείται αυτόνομη ποικιλία (όπως και η καναδική).
- Η γαλλική του Καναδά ωστόσο ακόμα θεωρείται ετερόνομη της ευρωπαϊκής γαλλικής.

ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

- 7.097 γλώσσες (Ethnologue)
- το 90% - 50% των γλωσσών θα βρίσκεται υπό απειλή ή θα έχει εξαφανιστεί μέχρι το 2100
- **μικρός αριθμός** γλωσσών μιλιούνται από το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού
- **μεγάλος αριθμός** γλωσσών που μιλιούνται από χιλιάδες ή εκατοντάδες ομιλητές/τριες

ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

- το **5% των γλωσσών** (δηλαδή περίπου 350 γλώσσες) → **94%** του πληθυσμού
- το **95% των γλωσσών** αντιστοιχούν στο **6%** του πληθυσμού
- **8 γλώσσες** μιλιούνται η καθεμιά από **100 εκατομμύρια** ομιλητές/τριες και πάνω
 - μανδαρίνικα, ισπανικά, αγγλικά, μπενγκάλι, χίντι
 - πορτογαλικά, ρωσικά, γιαπωνέζικα
- αν οι αραβικές διάλεκτοι εκληφθούν ως μία γλώσσα, συνδυαστικά ξεπερνούν τα ρωσικά ή τα γιαπωνέζικα

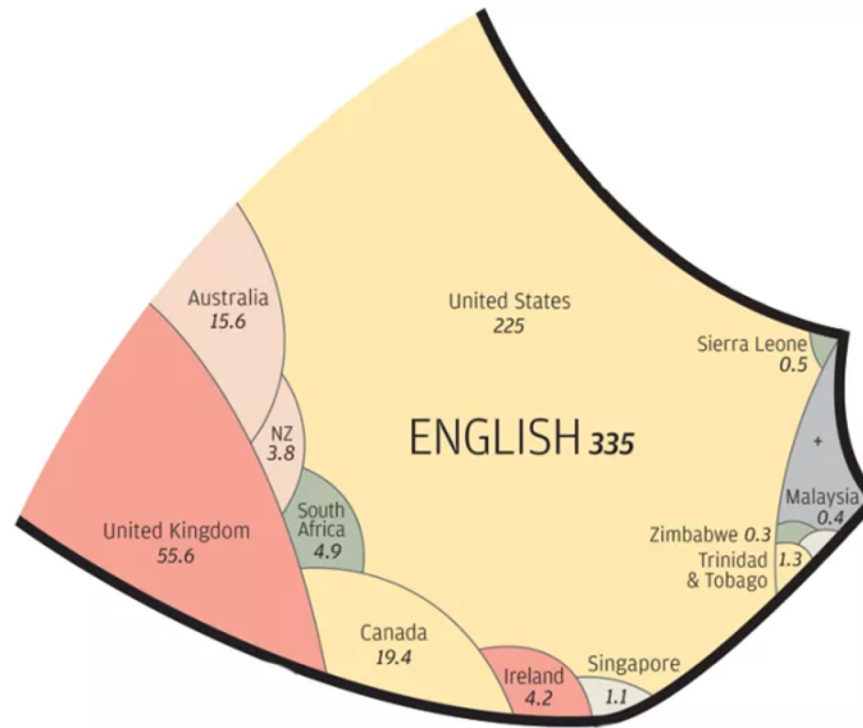

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

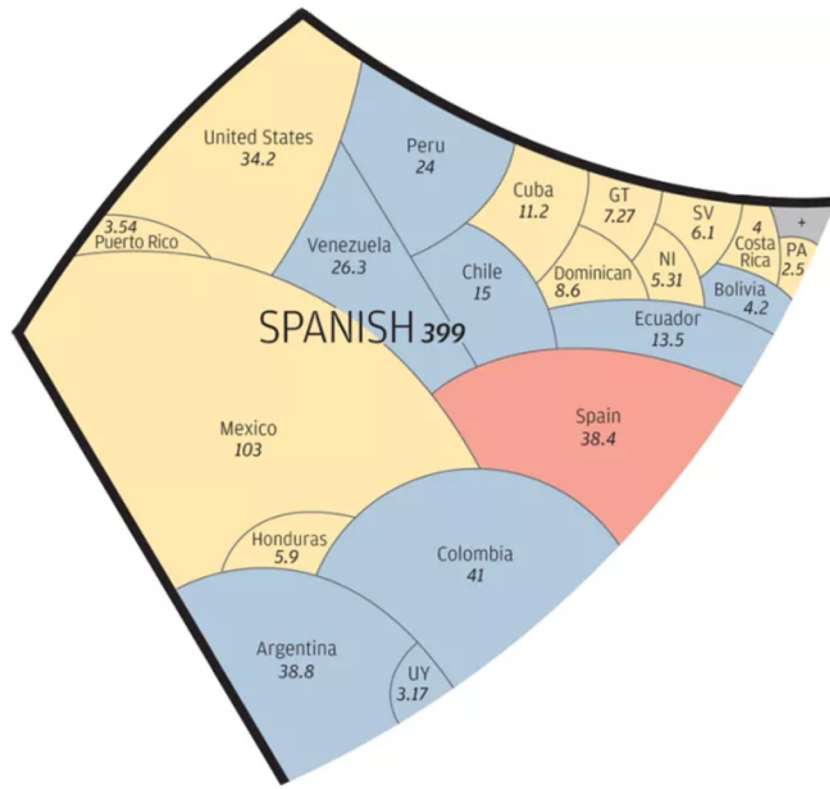
ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

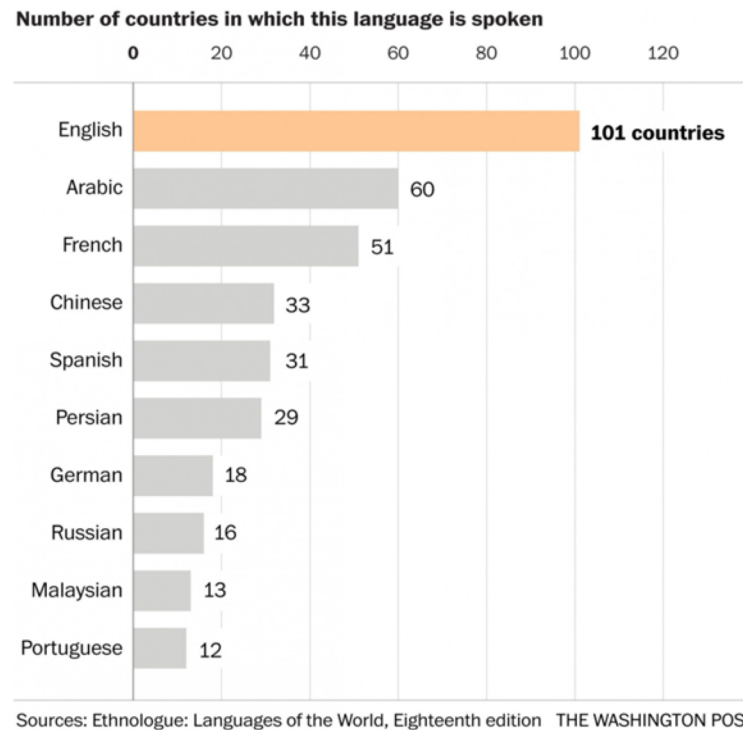
ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

ΓΛΩΣΣΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ - ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΧΩΡΩΝ

ΑΠΕΙΛΟΥΜΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

Ομιλητές	Αριθμός γλωσσών	Ποσοστό
Άνω των 100 εκατομμυρίων	8	0,13 %
10 έως 99 εκατομμύρια	72	1,3 %
1 έως 9,99 εκατομμύρια	239	3,9 %
100.000 ως 999.000	795	13,1 %
10.000-99.000	1.605	26,5 %
1.000-9.999	1.782	29,4 %
100-999	1.075	17,7 %
10-99	302	5%
1-9	181	3%

ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	ΟΜΙΛΗΤΕΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ / ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΓΛΩΣΣΑΣ
Τουρκική	Τουρκόφωνοι μουσουλμάνοι Δ. Θράκης	αλταϊκή γλώσσα
Πομάκικα	Μουσουλμάνοι πομάκοι Δ. Θράκης	παρουσιάζει χαρακτηριστικά βουλγαρικής διαλέκτου
Βλάχικα	Θεσσαλοί, Ηπειρώτες, Μακεδόνες πολλών χωριών Πίνδου	λατινογενής γλώσσα
Σλάβικα	Κάτοικοι συνοριακών νομών Δ. Μακεδονίας	εντάσσεται στο νοτιοδυτικό άκρο του σλαβικού γλωσσικού συνεχούς
Αρβανίτικα	κάτοικοι Βοιωτίας, Αττικής, Αργολιδοκορινθίας, Καρυστίας και μερικών νησιών	πολλές γλωσσικές ομοιότητες με Τοσκική διάλεκτο Αλβανικής
Ρομανές	Rom, τσιγγάνοι	κατάγεται από διαλέκτους της Β. Ινδίας
Αρμενική	Αρμένιοι	ινδοευρωπαϊκή γλώσσα
Λαντίνο	Εβραίοι Θεσσαλονίκης (μιλούσαν κυρίως πριν από το Β' Παγκόσμιο πόλεμο)	ισπανοεβραϊκή μείξη γλωσσών

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

Μιλώ τη γλώσσα vs μιλώ για τη γλώσσα

- Οι γλωσσικοί τύποι στους οποίους καταφεύγουν οι ομιλητές/τριες μπορεί να χρησιμοποιούνται ως ενδείκτες ταυτότητας/κοινωνικών χαρακτηριστικών.
- Στην περίπτωση αυτή, οι ομιλητές/τριες επιλέγουν συγκεκριμένους γλωσσικούς τύπους προκειμένου να κατασκευάσουν την/τις ταυτότητά/ές τους.
- Για παράδειγμα, η Chesire (1978) μελετά στο Ρέντινγκ της Αγγλίας τους γλωσσικούς τύπους *I know, you know, they call* που απαντούν και ως αποκλίνοντες *I knows, you knows, they calls*, συμπεραίνοντας ότι οι αποκλίνοντες τύποι συνδέονταν με το αρσενικό φύλο και με το βαθμό συμμετοχής των αγοριών στην υποκουλτούρα του δρόμου.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

Μιλώ τη γλώσσα vs μιλώ για τη γλώσσα

γλωσσικοί τύποι

ενδείκτες χαρακτηριστικών

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

Μιλώ τη γλώσσα vs μιλώ για τη γλώσσα

- Οι ομιλητές/τριες, πέρα από το να μιλούν τη γλώσσα, είναι δυνατό να μιλούν για τη γλώσσα.
- Με άλλα λόγια, μπορεί να εκφράζουν ιδέες και απόψεις για τη χρήση, την αξία και τη λειτουργία της μίας ή της άλλης γλώσσας/ποικιλίας.
- Αυτές οι απόψεις, ιδέες, αντιλήψεις περί γλώσσας ονομάζονται γλωσσικές στάσεις.

ΜΙΛΩ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

- εκφράζω ιδέες & απόψεις για

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

Μιλώ τη γλώσσα vs μιλώ για τη γλώσσα

- Ειδικότερα, η έννοια **γλωσσική στάση** αφορά:
 - την αντίληψη που έχουν για τις ιδιότητες της γλώσσας οι διάφορες εθνικές και κοινωνικές ομάδες ομιλητών/τριών, ανεξάρτητα από τα πορίσματα των γλωσσολογικών ερευνών
 - το πώς οι ομάδες των ομιλητών/τριών συγκεκριμενοποιούν στη συμπεριφορά τους τις απόψεις τους σχετικά με τις γλωσσικές ποικιλίες που τους περιβάλλουν (γλώσσες, διαλέκτους, τοπικά και κοινωνικά ιδιώματα, επίπεδα ύφους των επιμέρους γλωσσικών συστημάτων κλπ.).

ΜΙΛΩ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΜΙΛΩ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

Μιλώ τη γλώσσα vs μιλώ για τη γλώσσα

- Τις τελευταίες δεκαετίες, οι στάσεις των ομάδων ή/και ατόμων απέναντι στη γλώσσα και οι τρόποι διερεύνησης αυτών των στάσεων αποτελούν ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο τομέα των κοινωνικών προσεγγίσεων της γλώσσας.
- Πρόκειται για διεπιστημονική έννοια καθώς εμπλέκει στοιχεία από διάφορους ανθρωπιστικούς κλάδους: της γλωσσολογίας (της κοινωνιογλωσσολογίας, της εθνογραφίας της επικοινωνίας κ.ά.), της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας, της ανθρωπολογίας, της ιστορίας, των παιδαγωγικών σπουδών, των επικοινωνιακών σπουδών και ιδιαίτερα της κοινωνικής ψυχολογίας, η οποία έδωσε και την πρώτη ώθηση για τον εντοπισμό της υποκειμενικής πλευράς της γλωσσικής συμπεριφοράς.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ

- Μ' αρέσουν πολύ τα γαλλικά γιατί είναι μια γλώσσα με φινέτσα.
- Τα γερμανικά είναι μια βάρβαρη γλώσσα, όπως εξάλλου και οι ίδιοι οι Γερμανοί.
- Τα αλβανικά δεν είναι γλώσσα που αξίζει να τη μάθουμε.
- Η γλώσσα καταγωγής μου είναι τα ουκρανικά και θέλω να τα μάθω οπωσδήποτε για να γνωρίσω την ιστορία τον πολιτισμό της οικογένειάς μου.
- Η ελληνική γλώσσα αποτελεί μέρος του εθνικού μας πλούτου, γι' αυτό πρέπει να την προστατεύουμε από τη φθορά και την αλλοίωση.
- Η γλώσσα των νέων απειλεί όχι μόνο τη γλώσσα μας, αλλά και τη νοητική ανάπτυξη των ίδιων των νέων.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ

- Οι αγρότες/ισσες που μιλούν χωριάτικα δεν ξέρουν να μιλούν σωστά και καταστρέφουν τη γλώσσα.
- Προσπαθώ να φτιάξω ένα λεξικό της τοπικής μου διαλέκτου, γιατί είναι η γλώσσα του τόπου μου και θεωρώ ότι δεν πρέπει να ξεχαστεί.
- Η γλώσσα της λογοτεχνίας είναι το πρότυπο που πρέπει να μιμούμαστε όλοι.
- Η ξύλινη γλώσσα των πολιτικών δεν βοηθάει να καταλάβουμε τι λένε και αποκρύπτει τα πραγματικά νοήματα όσων θέλουν να πουν, άρα μάλλον πρέπει να καταπολεμηθεί.
- Τα SMS κάνουν την επικοινωνία πιο απρόσωπη και αποξενώνουν τους ανθρώπους.
- Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν πρέπει να μάθουν να γράφουν δοκίμια και άρθρα.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

η **γλωσσική στάση** αφορά την **αντίληψη** που έχουν για τις ιδιότητες της γλώσσας οι διάφορες εθνοτικές και κοινωνικές ομάδες ομιλητών/τριών, **ανεξάρτητα από τα πορίσματα των γλωσσολογικών ερευνών**

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

- ένας **συνεχώς αναπτυσσόμενος** τομέας των κοινωνικών προσεγγίσεων της γλώσσας

ΟΡΙΣΜΟΣ, ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ & ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ

Συναισθηματικοί, νοητικοί ή συμπεριφορικοί δείκτες που αφορούν αξιολογικές αντιδράσεις απέναντι σε διάφορες γλωσσικές ποικιλίες ή τους/τις ομιλητές/τριες τους.

ΝΟΗΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Στη νοητική διάσταση ανήκουν:

- **οι μεταγλωσσικές αντιλήψεις**, οι απόψεις και πεποιθήσεις των ατόμων για τις ποικιλίες

τα ιταλικά είναι
μουσική γλώσσα

η διατήρηση των
διαλέκτων είναι
ανώφελη

οι ιθαγενείς
γλώσσες της
Αφρικής δεν είναι
κανονικές γλώσσες

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η συναισθηματική διάσταση αφορά:

- **τα συναισθήματα** που μπορεί να γεννά μια γλωσσική ποικιλία ή ένα γλωσσικό στοιχείο

αγανακτώ με τα
λάθη που
ακούω στην
τηλεόραση

αγαπώ πολύ
την ιταλική
γλώσσα

αγωνιώ για το
μέλλον της
ελληνικής

Με διασκεδάζει η
γλώσσα των νέων.

ΝΟΗΤΙΚΗ & ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

- η συναισθηματική διάσταση είναι δυνατόν να βρίσκεται σε αντίθεση με τη νοητική

δάκρυσα όταν άκουσα να
μιλούν δίπλα μου το ιδίωμα του
χωριού μου, αν και θεωρώ τη
διατήρηση των ντοπιολαλιών
ανώφελη

ΒΟΥΛΗΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

- Η βουλευτική διάσταση:
- αφορά την **επιθυμία για δράση**, σχετίζεται με τις **προθέσεις** ομάδων ή ατόμων σχετικά με τη γλώσσα

Θα ξεκινήσω
μαθήματα
ρωσικής

Θα ενισχύσουμε τη
συγγραφή ενός
λεξικού της
πομακικής

το υπουργείο αποφάσισε
να μειωθούν σημαντικά οι
ώρες διδασκαλίας των
αρχαίων

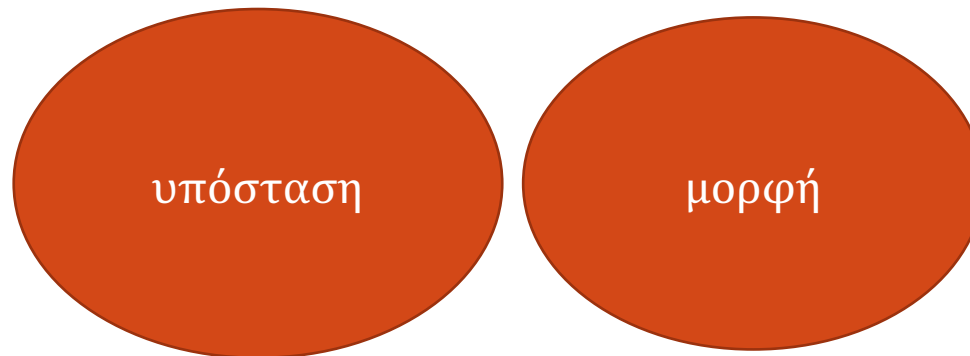
Να σημειώνετε τις λέξεις από
το επάγγελμα των γονιών
σας και να φτιάξετε
γλωσσάρια μ' αυτές.

Να χρησιμοποιείτε όσο
γίνεται τη γλώσσα των
νέων στα κείμενα που
γράφετε
για τις τηλεοπτικές
σειρές.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

- Ως προς το περιεχόμενό τους, οι αξιολογήσεις που εμπεριέχουν οι γλωσσικές στάσεις αφορούν τόσο την *υπόσταση* των γλωσσικών ποικιλιών όσο και τη *μορφή* τους.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΥΠΟΣΤΑΣΗ

Σχετικά με την υπόσταση, ιδιαίτερα επίμονες στάσεις εκδηλώνονται ως προς την

- **ιεράρχηση** των γλωσσών με βάση το κοινωνικό κύρος

τα γαλλικά του Καναδά αποτελούν απλώς παραφθορά της γαλλικής

η ελληνική είναι η πλουσιότερη γλώσσα, η μητέρα όλων των γλωσσών

ο γραπτός λόγος υπερέχει σαφώς του προφορικού

Τα αγγλικά της Βρετανίας είναι πολύ πιο όμορφα από αυτά της Αμερικής.

Δεν είναι ωραίο να μιλάς χωριάτικα κλπ.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΜΟΡΦΗ

→ αξιολογήσεις για **τα επιμέρους στοιχεία** της δομής των ποικιλιών

- Η ιεράρχηση του κύρους επηρεάζει, με καθοριστικό μάλιστα τρόπο, τις απόψεις των ατόμων και ως προς τα επιμέρους στοιχεία της δομής των ποικιλιών, δηλαδή τη μορφή τους.
- Στοιχεία που απαντούν σε ποικιλίες κύρους, π.χ. στην πρότυπη γλώσσα μιας χώρας ή στο λογιότερο ύφος της, ιεραρχούνται υψηλότερα από αυτά των χαμηλών ποικιλιών ή του οικείου ύφους.
- Διαμαρτυρίες πάλι σχετικά με τη χρήση δάνειων τύπων τη χρήση «σωστών» ή «λανθασμένων» στοιχείων, τον τρόπο ορθογράφησης των λέξεων, τη γλωσσική αλλαγή που προμηνύουν πιθανοί νεωτερισμοί κ.ά. αποτυπώνουν στάσεις ως προς τη μορφή που θεωρείται ότι πρέπει να έχει μια γλώσσα:

γιατί το ξένο και
κακόηχο ντιμπεϊτ αντί
για το υπέροχο
ελληνικότατο
τηλεμαχία

εμείς μεγαλώσαμε με το τρέχω
να είναι αμετάβато ρήμα, τι
είναι τώρα αυτό το τρέχω το
πρόγραμμα στον υπολογιστή;

είναι λάθος το εκπομπή και
δείχνει αμορφωσιά, πρέπει
να προφέρουμε καθαρά
εκπομπή

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

- <https://www.zarpanews.gr/mathima-kritikon-sto-panepistimio-to-vinteo-toy-antl-poy-exorgise-kathigitria/>
- https://www.youtube.com/watch?v=u2k_PJqNBdc

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

- <https://www.youtube.com/watch?v=i8yDTpTeNc0> greeklish
- <https://www.youtube.com/watch?v=J3letleHneo> γλώσσα των νέων

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

- Στην πραγματικότητα, όλες αυτές οι στάσεις, οι επιμέρους αξιολογήσεις, οι απόψεις και τα συναισθήματα των ομιλητών/τριών αντιστοιχούν σε στάσεις **όχι απέναντι στην ίδια τη γλώσσα** και τα στοιχεία της, εφόσον –για την επιστήμη– τα γλωσσικά στοιχεία δεν φέρουν αξία από μόνα τους, **αλλά απέναντι στους/στις ομιλητές/τριες** των διαφόρων ποικιλιών και τις εθνικές ή κοινωνικές ομάδες όπου ανήκουν αυτοί οι ομιλητές/τριες.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ

- Η μελέτη των γλωσσικών στάσεων είναι πολύ σημαντική καθώς επηρεάζουν πολλούς τομείς των γλωσσικών εκφάνσεων και, τελικά, της ίδιας της κοινωνικής ζωής των ομιλητών/τριών.
- Συγκεκριμένα, θετικές ή αρνητικές στάσεις μπορεί να επηρεάσουν πρώτα απ' όλα **την ενίσχυση** ή απλώς τη **διατήρηση** (επιβίωση) ή **την υποχώρηση** (μέχρι «θανάτου») ποικιλιών χαμηλού κύρους, όπως π.χ. έγινε με τη συρρίκνωση πολλών μειονοτικών γλωσσών, διαλέκτων, ιδιωμάτων ή κοινωνικών ποικιλιών

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ

- Το γεγονός ότι οι στάσεις φαίνεται να επιδρούν σημαντικά στην **εκμάθηση νέων ποικιλιών** (π.χ. στην προτίμηση της εκμάθησης της αγγλικής αντί για την ουαλική), καθιστά τη μελέτη τους πολύτιμη για τη συναγωγή συμπερασμάτων που θα βοηθήσουν σε περαιτέρω αποφάσεις.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ

- Έχει επίσης αποδειχτεί ότι η στάση ενός ατόμου απέναντι στην ποικιλία που προσπαθεί να μάθει **καθορίζει** σε μεγάλο βαθμό και την ίδια τη **δυσκολία ή ευκολία** εκμάθησής της.
- Τέλος, οι γλωσσικές στάσεις μπορεί να επηρεάσουν την **επικοινωνιακή ικανότητα** ατόμων και ομάδων, αλλά και τη **διεπίδραση ή την αλληλοκατανόηση** μεταξύ των ομιλητών/τριών τους.
- Θεωρούμε π.χ. πως καταλαβαίνουμε ευκολότερα τη γλώσσα ή την ποικιλία μιας ομάδας προς την οποία υπάρχει θετική διάθεση, εκτίμηση ή θαυμασμός: η αντικειμενική ευκολία ή δυσκολία κατανόησης της γλώσσας της επηρεάζεται από τη θετική μας στάση απέναντί της.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ

- Σε συλλογικό επίπεδο, οι γλωσσικές στάσεις καθορίζουν **πολιτικές αποφάσεις** θεσμών και ενσωματώνονται στον **γλωσσικό σχεδιασμό** αυτής της κοινωνίας και την κυριότερη έκφρασή του, **την εκπαίδευση**.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ

- η **γλωσσική πολιτική** αποφασίζει για το ποια/ποιες γλώσσα/ες θα διδαχθεί/θούν στα σχολεία, σε ποια ακριβώς μορφή κλπ. Αυτό μπορεί να έχει σοβαρό αντίκτυπο στα παιδιά: θετικό, αν ανήκουν στις εθνοτικές ή κοινωνικές ομάδες των οποίων ο τρόπος ομιλίας και γραφής προκρίνεται από τις εκπαιδευτικές επιλογές, αρνητικό, αν αποσιωπάται, επικρίνεται ή και τιμωρείται ή διώκεται
- Επιπλέον όμως, πέρα από τις γενικότερες τάσεις σε συλλογικό επίπεδο, οι ειδικότερες στάσεις των εκπαιδευτικών ως υποκειμένων μπορεί επίσης να επιδράσουν θετικά ή αρνητικά πάνω σε κάθε παιδί.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΟΜΕΙΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ

- Από καθαρά γλωσσολογική και κοινωνιογλωσσολογική άποψη, ο σχηματισμός των στάσεων συνδέεται στενά με τη γλωσσική ποικιλία, αφού η ύπαρξη διαφορετικών τύπων στα περισσότερα επίπεδα της γλώσσας δίνει τη δυνατότητα αξιολογικής αντιμετώπισής του καθενός από αυτούς.
- Στη βάση τους βρίσκεται ακριβώς ο καθοριστικός **διαχωρισμός μεταξύ του «Εμείς»,** του «δικού μας» (εδώ της γλώσσας, της διαλέκτου, της ορθογραφίας που μάθαμε εμείς στο σχολείο κλπ.) από το **«άλλο»** (τους «Άλλους», γενικότερα) και οι αξιολογήσεις που τα συνοδεύουν.

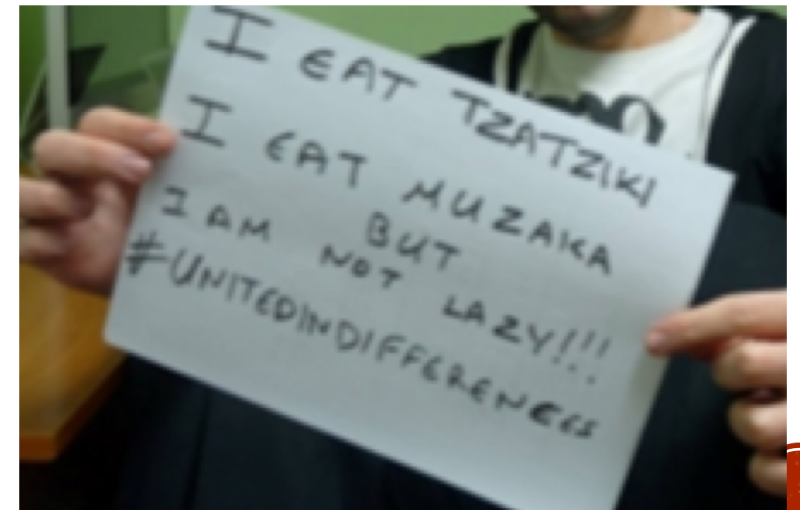
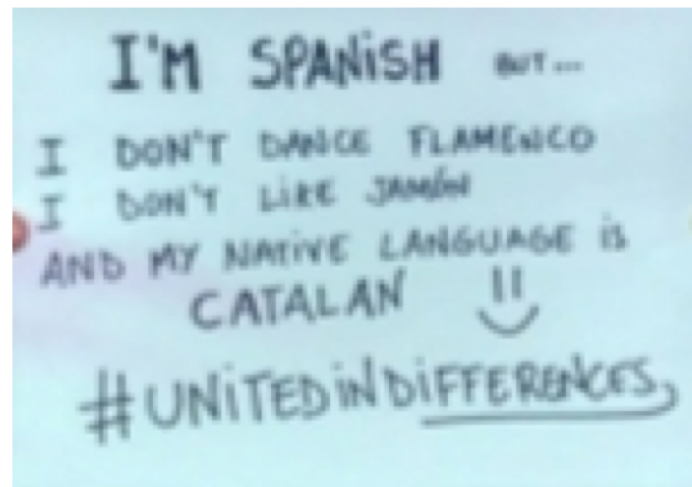
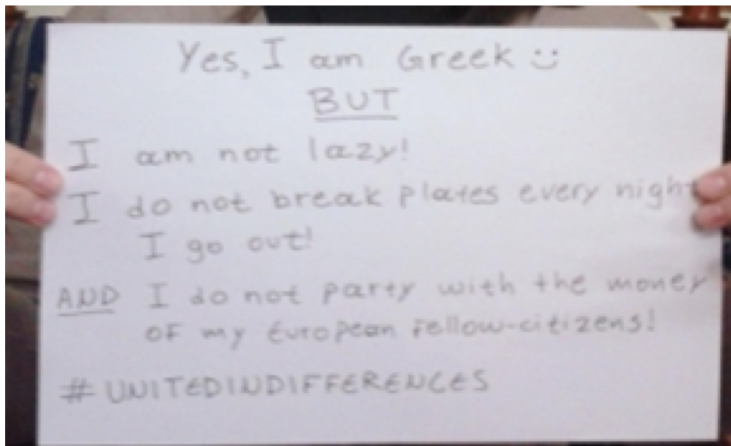
ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

- Ο όρος:
- **στερεότυπο**: αναφέρεται σε πεποιθήσεις για τάξεις ατόμων, ομάδων ή αντικειμένων, οι οποίες είναι «προκατασκευασμένες», δεν προκύπτουν, δηλαδή, από μια σύγχρονη εκτίμηση του κάθε φαινομένου, αλλά από μηχανικές συνήθειες κρίσεως και προσδοκίας.
- είναι οποιαδήποτε **κατηγορηματική γενίκευση** για ανθρώπους ή κοινωνικές ομάδες, που αγνοεί την ατομική ή κοινωνική ποικιλία και διαφορά
- **πρόχειρα και βεβιασμένα συμπεράσματα** για πρόσωπα, μέρη, ομάδες και για περισσότερο πολύπλοκες καταστάσεις, τα οποία προκαταλαμβάνουν τη συμπεριφορά μας.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

- Τα κοινά στερεότυπα προέρχονται από την καθημερινή, κοινή πραγματικότητα και αποτελούν ένα συνδυασμό του πραγματικού κόσμου και της αντίληψης των ατόμων που επηρεάζονται βαθιά από τον πολιτισμό τους και από τη γλώσσα τους.
- Ένας τρόπος να δούμε τα στερεότυπα είναι όταν αναφερόμαστε σε άλλες εθνικές ομάδες ή στον τρόπο ομιλίας τους π.χ. τα ανέκδοτα για τους Πόντιους στην Ελλάδα ή η ειρωνική μίμηση του τρόπου που μιλάνε οι Κρητικοί ή οι Επτανήσιοι.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

- Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η διαδικασία δημιουργίας στερεοτύπων περιλαμβάνει κάτι το εξεζητημένο, το υπερβολικό που συνδέεται με αυτή την κατηγορία.
- Το να κάνουμε κρίσεις για τους ανθρώπους σύμφωνα με τα γλωσσικά τους χαρακτηριστικά είναι ένας συνηθισμένος τρόπος στερεοτύπου λόγω της «ορατής» φύσης των δεικτών στη γλώσσα οι οποίοι συσχετίζονται με εξωγλωσσικές κοινωνικές κατηγορίες, όπως είναι η ηλικία, η κοινωνική τάξη, η θρησκεία και η εθνότητα.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ

Πώς διαμορφώνονται οι γλωσσικές στάσεις;

- Σχηματίζονται σε **μικρή ηλικία**
- Μέρος της **κοινωνικοποίησης του ατόμου**, δλδ της εκμάθησης των κοινωνικά αποδεκτών απόψεων και συμπεριφορών που χαρακτηρίζουν την ομάδα του
- **Ατομικοί & συλλογικοί παράγοντες κοινωνικοποίησης** (γονείς, παρέα, σχολείο, ΜΜΕ) → καθοριστικός ρόλος στη διαμόρφωσή τους
- Κρίσιμη περίοδος διαφοροποίησης / σταθεροποίησης → **εφηβεία**

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ

Ποιοι είναι οι παράγοντες διαμόρφωσης των γλωσσικών στάσεων;

- Ηλικία
- Φύλο
- Προσωπική ιστορία
- Γλωσσικό / πολιτιστικό υπόβαθρο
- Είδος εκπαίδευσης
- Στάση της κοινότητας, των θεσμών, των γονέων, των συνομηλίκων

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ [Λ. ΤΣΙΤΣΙΠΗΣ]

οι στάσεις απέναντι στη γλώσσα είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, διότι εμπλέκει περισσότερες της μίας θέσεις, όπως π.χ. την επίσημη άποψη του ηγεμονικού θεσμικού πλαισίου της κοινωνίας, η οποία κατά κανόνα τείνει στην προώθηση μιας καθαρολογικής αντίληψης υπέρ της στάνταρ ποικιλίας, και τις όποιες στάσεις των ομιλητών των κοινωνικά κυριαρχούμενων γλωσσών.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ – Λ. ΤΣΙΤΣΙΠΗΣ

Η γλώσσα συνηθέστατα αποτελεί σύμβολο ομαδικής-εθνοτικής ταυτότητας και, ως εκ τούτου, ο όποιος εθνικός-κρατικός μηχανισμός επιχειρεί την όποια μορφή ενοποίησης, φοβάται την ποικιλία ή διαφορετικότητα των ταυτοτήτων. ...

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ - Λ. ΤΣΙΤΣΙΠΗΣ

Με αυτό τον τρόπο επιχειρείται η γλωσσική υποταγή
ως μέσο για την πολιτική υποταγή.

Και αυτό διότι υπάρχει ο φόβος ότι η πίστη προς την
τοπική γλώσσα είναι πιθανόν να είναι ισχυρότερη από
την πίστη προς το έθνος

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

- Τα γνωστότερα μεθοδολογικά εργαλεία για την καταγραφή των γλωσσικών στάσεων είναι τα ερωτηματολόγια, ανοικτά ή κλειστά, οι συνεντεύξεις και οι διάφορες παραλλαγές της λεγόμενης τεχνικής των *εναρμονισμένων αμφιέσεων* (*matched guise technique*). Οι μέθοδοι αυτές χωρίζονται σε *άμεσες* και *έμμεσες*.
- **άμεσες μέθοδοι** → οι πληροφορητές/τριες ρωτώνται ευθέως για τη γνώμη τους σχετικά με γλωσσικές ποικιλίες, προτιμήσεις κ.λπ.
 - ερωτηματολόγια
 - συνεντεύξεις
- **έμμεσες μέθοδοι** → οι πληροφορητές/τριες δεν γνωρίζουν ότι διερευνώνται οι στάσεις τους απέναντι στη γλώσσα

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΩΝ ΑΜΦΙΕΣΕΩΝ

Στην τεχνική των εναρμονισμένων αμφιέσεων, ακούγονται:

- μαγνητοφωνημένα **αποσπάσματα λόγου** ενός αριθμού ατόμων που μιλούν με διαφορετικό τρόπο (συνήθως με διαφορετική προφορά)
- οι πληροφορητές/τριες **καλούνται να κατατάξουν** αυτά τα άτομα σε διάφορες **αξιολογικές κλίμακες** κύρους, εξυπνάδας, μόρφωσης, φιλικότητας, καταλληλότητας σε κάποιο επάγγελμα κ.ά. (χωρίς να ξέρουν ότι ο λόγος που άκουσαν προέρχεται από έναν ή πολύ λιγότερους ομιλητές/τριες απ' ό,τι τα αποσπάσματα.)
- Έτσι, η κατηγοριοποίηση που κάνουν εξαρτάται αποκλειστικά από τον τρόπο ομιλίας που άκουσαν, πράγμα το οποίο βοηθά στον εντοπισμό των στάσεών τους απέναντι στις γλωσσικές διαφοροποιήσεις ή ποικιλίες.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΩΝ ΑΜΦΙΕΣΕΩΝ

- διάλεκτος Κυδωνιών (Αϊβαλί)-Μοσχονησίων

Χρονική διάρκεια: 13 δευτερόλεπτα

- Τα πιδιά ταπ τα τ' ουρφανουτρουφείου τα παράδουσι στουν μπαππού μ. Τσι πήγαν μέχρι τα σύνουρα τς Ρουσίας πήγαν. Και κει λοιπόν που πήγαν, τα 'καν, τα μουρά τα 'χει ούλα μαζί του, σαράντα πιδιά.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΩΝ ΑΜΦΙΕΣΕΩΝ

Με τον τρόπο που μιλάει ο ομιλητής στο ηχητικό αρχείο:

- Μιλούν και τα αδέρφια μου.
- Μιλάει και ο πατέρας μου.
- Μιλάει και η μητέρα μου.
- Μιλάει και ο παππούς μου
- Μιλάει και η γιαγιά μου
- Μιλούν και συγγενείς μου που κατοικούν στο χωριό.
- Μιλούν και συγγενείς μου που κατοικούν στην πόλη

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΩΝ ΑΜΦΙΕΣΕΩΝ

Ακούγοντας τον ομιλητή στο ηχητικό αρχείο περιμένω ότι θα ντύνεται όπως τα άτομα στην Εικόνα

- Συμφωνώ απολύτως * Μάλλον συμφωνώ*
- Ούτε συμφωνώ /Ούτε διαφωνώ*
- Μάλλον διαφωνώ*
- Διαφωνώ απολύτως

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΩΝ ΑΜΦΙΕΣΕΩΝ

- Οι εργάτες μιλούν στο καφενείο με τους φίλους τους όπως ο ομιλητής στο ηχητικό αρχείο.
- Οι πολιτικοί μιλούν στη Βουλή όπως ο ομιλητής στο ηχητικό αρχείο
- Οι δημοσιογράφοι μιλούν σε δελτία ειδήσεων όπως ο ομιλητής στο ηχητικό αρχείο.
- Οι δάσκαλοι/οι δασκάλες μιλούν όταν κάνουν μάθημα όπως ο ομιλητής στο ηχητικό αρχείο

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΑΜΕΣΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

- **ερωτήσεις ανοιχτού τύπου:** οι πληροφορητές/τριες εκφράζουν ελεύθερα την άποψή τους και μπορεί να να ξεφύγουν από το θέμα
- **ερωτήσεις κλειστού τύπου:** οι πληροφορητές/τριες καλούνται να επιλέξουν μέσα από απαντήσεις ναι/όχι, πολλαπλής επιλογής, ή μέσα από κάποια κλίμακα διαβαθμίσεων

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΚΛΕΙΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

TRUDGILL & TZAVARAS (1977)

- Χρησιμοποιώντας ένα κλειστό ερωτηματολόγιο, οι Trudgill & Tzavaras (1977) βρήκαν ότι τα αρβανίτικα φθίνουν ως γλώσσα ταυτότητας της ομάδας. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στα υποκείμενα της έρευνας ήταν οι εξής:
- «Σου αρέσει να μιλάς αρβανίτικα;»
- «Θεωρείς ότι είναι πλεονέκτημα να μιλάς αρβανίτικα;»
- «Είναι απαραίτητο να μιλάς αρβανίτικα για να είσαι Αρβανίτης;»

Οι απαντήσεις δείχνουν ότι όλες οι ηλικιακές ομάδες δεν θεωρούν απαραίτητο να μιλάει κανείς αρβανίτικα για να είναι Αρβανίτης, εκτός από τους πολύ νέους.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΚΛΕΙΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

TRUDGILL & TZAVARAS (1977)

- Οι συγγραφείς εξηγούν αυτό το εύρημα από το γεγονός ότι:
- Τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα αντιλαμβάνονται ότι τα αρβανίτικα πεθαίνουν, αλλά θέλουν να πιστεύουν ότι παρ' όλα αυτά μπορεί να διατηρηθεί η ταυτότητά τους.
- Οι νεότεροι ομιλητές, από την άλλη, είναι περισσότερο αισιόδοξοι για το μέλλον των αρβανίτικων, χωρίς να έχουν όμως αντίληψη της πραγματικής κατάστασης.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΑΠΕΡΑΘΙΤΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΑΠΕΡΑΘΙΤΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

- *Και λοιπόν ήταν, ήτανε στη Δραγαία ο Μαργαριτοΰργης και φόρτωσεν απάνω στο 'άδαρο ένα τσουβάλι αλεύρι. Δεν επάαινεν ο 'άδαρος, δεν επάαινε. Κατεβαίνει, λοιπόν, σταματά λοιπόν το 'άδαρο, σταματά λοιπόν το 'άδαρο ο Μαργαριτοΰργης και ξεφορτώνει το αλεύρι και το καθίζει στον ώμο κι ανεβαίνει απάνω στο 'άδαρο. Τίποτα ο 'άδαρος! «Ε, που να σε κόψου da 'ργισμένα», λέει, «τόση ώρα που το σήκωνες εσύ δεν επάαινες, τώρα που το σηκώνω 'ω για δε bας;!».*

Καταγραφή: Άγιοι Ανάργυροι, 1 Φεβρουαρίου 2000
Πληροφορητής: Γιώργος Πολυκρέτης (Μπαροΰργης)
Αρχείο Μαρίας Ξεφτέρη

<https://www.youtube.com/watch?v=vcaOxqFF654>

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΑΠΕΡΑΘΙΤΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

Παραδείγματα γλωσσικών στάσεων ανοιχτού τύπου (αρχείο Μ. Ξεφτέρη)

Στάσεις των νεότερων γενεών των κατοίκων τ' Απεράθου απέναντι στη μητρική τους γλώσσα.

Εύκολα ή δύσκολα;

- Θ: Έχει πολλές δύσκολες λέξεις, που είναι τελείως διαφορετικές από τις ελληνικές που ξέρουμε. Ξέρεις ότι έχει πολλές λέξεις από τα ιταλικά, τα τουρκικά;
- Θ: Γιατί μου βγαίνουνε από μοναχά dωνε, δεν κάνω ε'ώ τί'οτα.
- Α10: Εύκολα δεν θεωρώ για τους ξένους να τα μάθουνε. Τώρα μεταξύ μας ... Θεωρώ ότι είναι δύσκολα να τα μιλήσεις, δηλαδή αν από γεννησιμιού σου δεν τ' ακούς.
- Θ09: Για μένα είναι εύκολα. Είναι πολύ πκιο εύκολα δηλαδή να μιλήσω απεραθίτικα σε κάποιο παρά αθηναίικα. Γιατί τα μιλώ κάθε μέρα και μπορεί εκεί που μιλώ, ας πούμε, τ' αλλουνού αθηναίικα να ταμπερδέψω, να του πω κι απεραθίτικα μαζί. Πιο εύκολα μου 'ναι έτσι, παρά να ... Για τσ' άλλοι είναι δύσκολη. Δηλαδή πολλοί έχουνε προσπαθήσει και μόνο απεραθίτικα δε μιλούνε. Τα λένε πολύ χάλια, δε βγαίνουνε απεραθίτικα.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΑΠΕΡΑΘΙΤΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

Στάσεις των Ναζιωτών απέναντι στ' απεραθίτικα

- A05: Εντάξει, έχει γούστο η προφορά μας και πιστεύω ότι αρέσει στους άλλους να την ακούνε.
- A04: Επειδή δεν μπορούν να τα μιλήσουν και επειδή έχουν κόμπλεξ απέναντί μας λόγω που είμαστε έξυπνοι σαν άνθρωποι.
- Θ06: Γιατί θέλουν να τα μιλούν και κείνοι κι ας μη μπορούνε. Δηλαδή το «λου», που λέμε εμείς, το λένε «ρου». Στην προσπάθειά τους δηλαδή βγάζουν ένα «ρο», κατάλαβες;
- Θ10: Ε'ώ πιστεύω πως είν' ευτό, γιατί είναι λί'ο περίεργα, δεν μπορεί δηλαδή. Θωρείς οι Φιλωτίτες θένε να τα μιλήσουνε και θαρρείς πως καταπίναν όχι τη γλώσσα δώνε ... και νομίζω πως επειδή δεν μπορούν να τηνε πούνε, να τηνε μιλήσουνε ευτοί, έχουνε ... το βλέπουνε αρνητικά, ότι και καλά επειδή δεν μπορούνε, επειδή δεν μπορούν να τη μιλήσουν ... των αρέσει και δεν μπορούν να τηνε μιλήσουνε, για να την κακολογήσουνε —πώς να το πω— για να βγουν εκείνοι κερδισμένοι...

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ & ΑΠΕΡΑΘΙΤΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

Στάσεις των Αθηναίων απέναντι στ' απεραθίτικα

- Α05: Εντάξει, έχει γούστο η προφορά μας και πιστεύω ότι αρέσει στους άλλους να την ακούνε. Πιστεύω πως ένα μεγάλο μέρος π.χ. Αθηναίων θα ήθελαν να βρεθούν σε μια απεραθίτικη παρέα και να παρακολουθήσουν μια συζήτηση.
- Θ02: Οι πιο πολλοί πιστεύω των αρέσει. Δηλαδή μπορώ να το δω αυτό το πράγμα, γιατί με το λεωφορείο που 'ρχομαι σ' επαφή με ξένο κόσμο, το 'χω δει αυτό το πράμα, των αρέσει. Αφού πολλές φορές μου λένε να τωνα μιλώ, ναι. Πάρα πολύ...
- Θ07: Τους αρέσουνε. Αυτό το χαρακτηριστικό του «λου» που λέμε εμείς τώρα θέλουν και αυτοί να το πούνε. Έρχονται τώρα εδώ και λένε «Μάθε μου το λου, αυτό το λου» και δεν μπορεί λοιπόν και εκνευρίζονται. Γιατί εσύ μπορείς και γω δεν μπορώ και τέτοια πράγματα

ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- **Κουρδής (1996, 2001)**

τοπικό θεσσαλικό ιδίωμα

μέθοδος μαγνητοφωνημένων αφηγήσεων, ερωτηματολόγιο

σύνδεση ιδιώματος με το χωριό, τα ηλικιωμένα άτομα & τους

αμόρφωτους/κακόγουστους ανθρώπους

κοινή νεολληνική – «καλύτερη» γλώσσα

ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- **Πλαδή (2000)**

ιδίωμα Λιτόχωρο Πιερίας

δύο αντιθετικές γλωσσικές στάσεις

αρνητική στάση ως προς το ιδίωμα: μεικτή γλώσσα, μη γνήσια, δεν μιλιέται σωστά, γλώσσα απολίτιστων

κοινή: ευγένεια, πολιτισμός

θετική στάση (ηλικιωμένοι, 30ρηδες): κομμάτι εθνογλωσσικής ταυτότητας

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

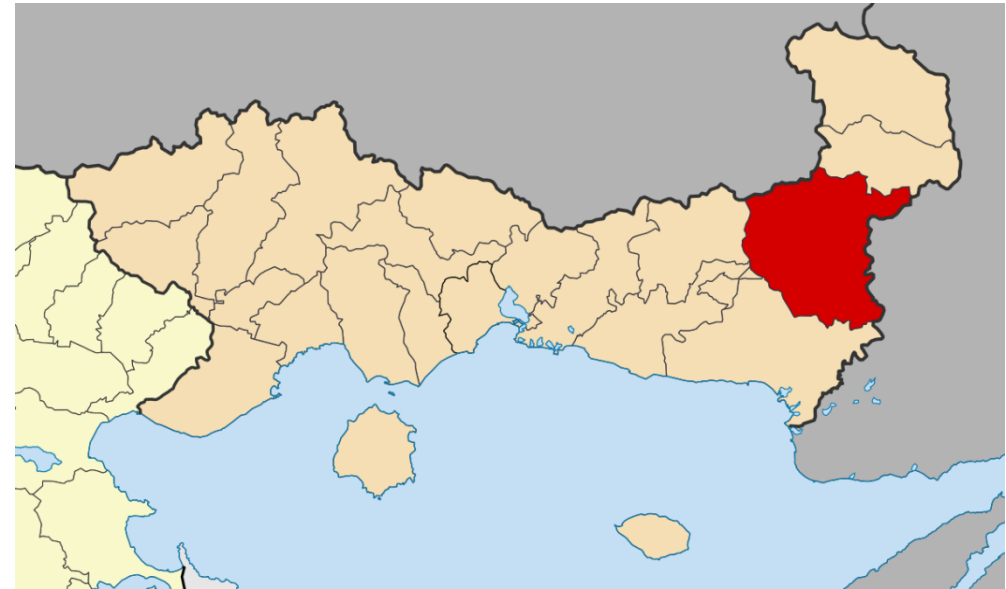
ΚΑΜΠΑΚΗ-ΒΟΥΓΓΙΟΥΚΛΗ & ΔΟΥΡΟΥ

- **Γλωσσικό ιδίωμα Σουφλίου**

κύριο ερευνητικό εργαλείο: ερωτηματολόγιο

146 μαθητές/τριες του Λυκείου Σουφλίου

σαφήνεια & απλότητα ερωτήσεων

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

ΚΑΜΠΑΚΗ-ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΗ & ΔΟΥΡΟΥ

- 1. ΦΥΛΟ
- 2. ΗΛΙΚΙΑ
- 3. ΤΑΞΗ
- 4. ΜΗΤΡΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ελληνική, τουρκική, πομακική)
- 5. ΚΑΤΑΓΩΓΗ (κατάγομαι από το Σουφλί
δεν κατάγομαι από το Σουφλί)

(ανωνυμία, εμπιστευτικότητα)

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

ΚΑΜΠΑΚΗ-ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΗ & ΔΟΥΡΟΥ

- 6. α) Χρησιμοποιείτε το τοπικό γλωσσικό ιδίωμα;

ναι.....

όχι.....

- β) Για ποιους λόγους δεν χρησιμοποιείτε το γλωσσικό ιδίωμα

δεν αισθάνομαι άνετα.....

ακούγεται παράξενο.....

δεν το γνωρίζω καλά.....

άλλο.....

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

ΚΑΜΠΑΚΗ-ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΗ & ΔΟΥΡΟΥ

Παρακάτω σας δίνεται μια ράβδος $[0,1]$ της οποίας το ένα άκρο, το ΜΗΔΕΝ σημαίνει ΣΠΑΝΙΑ και το άλλο το ΕΝΑ σημαίνει ΠΑΝΤΑ. Εσείς κόψτε τη ράβδο στο σημείο που θεωρείτε ότι αντιπροσωπεύει τη συχνότητα με την οποία χρησιμοποιείτε το ιδίωμα.

7. Με ποια συχνότητα χρησιμοποιείτε εσείς το ιδίωμα;

0 _____ 1

8. Με ποια συχνότητα χρησιμοποιείται το ιδίωμα από το οικογενειακό σας περιβάλλον;

0 _____ 1

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

ΚΑΜΠΑΚΗ-ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΗ & ΔΟΥΡΟΥ

- 9. Ποια είναι η άποψή σας για το γλωσσικό ιδίωμα αλλά και τα γλωσσικά ιδιώματα γενικότερα; Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτά; (μηδέν – διαφωνώ απόλυτα / ένα – συμφωνώ απόλυτα)

0 _____ 1

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

ΚΑΜΠΑΚΗ-ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΗ & ΔΟΥΡΟΥ

- 10. Παρακάτω βλέπετε λέξεις του σουφλιώτικου ιδιώματος. Μπορείτε να μας δώσετε τη σημασία τους στη νέα ελληνική;

1. σνίκας 2. μπασπαρμάκι 3. γκάτζος 4. γκτζούνι 5. ματσί

6. πούρτσος 7. μπίμπα 8. τσουρτσουλιάνος 9. μπλούντα 10. γκουστέρα

11. ζάπκος 12. μπίζαης 13. πάιγκας 14. σαλιάρος 15. λαλατάς 16. σάπκα

17. γιέσκους 18. κιρπιντέν

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

ΚΑΜΠΑΚΗ-ΒΟΥΓΙΟΥΚΛΗ & ΔΟΥΡΟΥ

- **130** ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν απο τα 145
- αγόρια γνωρίζουν καλύτερα το τοπικό ιδίωμα
θετικότερη στάση προς το γλωσσικό ιδίωμα
ελάχιστοι αλλόγλωσσοι μαθητές γνώριζαν το ιδίωμα

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ

M. ΜΑΤΘΑΙΟΥΔΑΚΗ

- Ερωτηματολόγιο 30 ερωτήσεων
- 144 μαθητές/τριες πειραματικών γυμνασίων και λυκείων Θεσσαλονίκης (2014-2015)
- 29 ερωτήσεις κλειστού τύπου
- Δομή: 5 μέρη α) προφίλ μαθητή/τριας
 - β) καταγωγή, μητρική/ές γλώσσα/ες & μορφωτικό υπόβαθρο γονέων
 - γ) χρήση της γλώσσας
 - δ) απόψεις για τις ελληνικές διαλέκτους
 - ε) απόψεις σχετικά με τον ρόλο των διαλέκτων στην κοινωνία & το σχολείο

ΠΡΟΦΙΛ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ

1. Φύλο

Κορίτσι Αγόρι

2. Ηλικία

3. Τάξη

4. Σχολείο

5. Πού μένεις

6. Πού γεννήθηκες;

7. Πού μεγάλωσες;

8. Πόσα χρόνια ζεις στη Θεσ/νίκη;

9. Έχεις ζήσει σε άλλη μέρη της Ελλάδας; (για περίοδο πάνω από 3 μήνες;)

10. Αν ναι, πού και για πόσον καιρό;

ΠΡΟΦΙΛ ΓΟΝΕΩΝ

11. Πατέρας

Απόφοιτος Δημοτικού

Απόφοιτος Γυμνασίου

Απόφοιτος Λυκείου

Απόφοιτος ΤΕΙ

Απόφοιτος ΑΕΙ

Κάτοχος Μεταπτυχιακού

Κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος

Άλλο

12. Μητέρα (ομοίως)

13. Από πού κατάγονται οι γονείς σου;

14. Ποια/ες γλώσσα/ες μιλά ο πατέρας στο σπίτι;

15. Ποια/ες γλώσσα/ες μιλά η μητέρα σου στο σπίτι

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- 16. Πιστεύεις ότι η προφορά σου ή η επιλογή των λέξεων που κάνεις όταν μιλάς «προδίδει» την καταγωγή σου; Ναι _ Όχι _
- 17. Όταν ταξιδεύεις σε άλλες πόλεις και περιοχές της Ελλάδας, έχει τύχει να σχολιάσει κάποιος την προφορά σου; Ναι _ Όχι _ Αν ναι, δώσε παράδειγμα.
- 18. Αν δεν είσαι από τη Θεσσαλονίκη, πιστεύεις ότι μιλάς διαφορετικά από τους Θεσσαλονικείς; Ναι _ Όχι _
- 19. Αν δεν είσαι από τη Θεσσαλονίκη, έχουν σχολιάσει οι Θεσσαλονικείς τον τρόπο με τον οποίο μιλάς; Ναι _ Όχι

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

- 20. Έχεις ποτέ προσπαθήσει να αλλάξεις τον τρόπο που μιλάς στα ελληνικά (λέξεις και προφορά) προκειμένου να γίνεις αποδεκτός/ή ή αρεστός/ή στους γύρω σου;

Ναι_ Όχι_

ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥΣ

- 21. Πιστεύεις ότι οι άνθρωποι έχουν την τάση να κρίνουν τους άλλους ομιλητές από τον τρόπο με τον οποίο μιλούν; Ναι_ Όχι_
- 22. Εσύ έχει τύχει ποτέ να κρίνεις κάποιον ομιλητή από τον τρόπο με τον οποίο μιλά; Ναι_ Όχι_
- 23. Έχεις συναντήσει ποτέ προβλήματα κατανόησης της ομιλίας κατοίκων άλλων περιοχών της Ελλάδας (με διαφορετικές διαλέκτους & προφορές;) Ναι_ Όχι_
- 24. Κάποιες διάλεκτοι της ελληνικής γλώσσας (ποντιακή, τσακωνική) είναι πιο ευχάριστες να τις ακούς από άλλες
πιο εύκολες να τις καταλάβεις από άλλες

ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥΣ

- 25. Μια τοπική διάλεκτος είναι κατώτερη σε σχέση με την Κοινή Νέα Ελληνική
Διαφωνώ απόλυτα_ Διαφωνώ_ Συμφωνώ_ Συμφωνώ απόλυτα_

ΟΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

- 26. Η ΚΝΕ είναι πιο κατάλληλη για την τηλεόραση, το ραδιόφωνο κ.λπ. από κάποια τοπική διάλεκτο.

Διαφωνώ απόλυτα_ Διαφωνώ_ Συμφωνώ_ Συμφωνώ απόλυτα__

- 27. Για να εξελιχθείς επαγγελματικά πρέπει οπωσδήποτε να χρησιμοποιείς την ΚΝΕ

Διαφωνώ απόλυτα_ Διαφωνώ_ Συμφωνώ_ Συμφωνώ απόλυτα__

- 28. Οι καθηγητές θα πρέπει να χρησιμοποιούν μόνο την ΚΝΕ στο σχολείο.

Διαφωνώ απόλυτα_ Διαφωνώ_ Συμφωνώ_ Συμφωνώ απόλυτα__

ΟΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

- 29. Οι μαθητές θα πρέπει να χρησιμοποιούν μόνο την ΚΝΕ στο σχολείο.
Διαφωνώ απόλυτα_ Διαφωνώ_ Συμφωνώ_ Συμφωνώ απόλυτα_
- 30. Σε ποιες περιοχές της Ελλάδας πιστεύεις ότι η ελληνική γλώσσα μιλιέται «σωστά»;

.....

.....

T H E
E N D

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ Β' ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

- Τι περιγράφει ο όρος γλωσσική στάση; Να αναφέρετε παραδείγματα γλωσσικών στάσεων.
- Ποιοι είναι οι δείκτες που αφορούν αξιολογικές αντιδράσεις απέναντι σε διάφορες γλωσσικές ποικιλίες ή τους/τις ομιλητές/τριές τους;
- Σε τι αναφέρεται ο όρος στερεότυπο;
- Ποιοι είναι οι παράγοντες διαμόρφωσης των γλωσσικών στάσεων;
- Ποια είναι τα πιο γνωστά μεθοδολογικά εργαλεία για την καταγραφή των γλωσσικών στάσεων;

